

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA K DRUHÉ FÁZI PROJEKTU: PILOTNÍ OVĚŘENÍ VYUŽITÍ ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ PŘI PÉČI O OHROŽENÉ DÍTĚ A OSLABENOU RODINU V PORODNICI

Zpracovala: Mgr. Veronika Piačková, Nadace Sirius, dne 31.1.2025

1. Úvod do problematiky

Nadace Sirius společně s Ústeckým krajem úspěšně třetím rokem pilotuje projekt, jehož cílem je využít pozici zdravotně sociálního pracovníka v nemocnici pro včasnou detekci ohrožených dětí a oslabených rodin v porodnici. Cílem projektu není jen maminku detekovat, ale také ji motivovat k řešení její situace, poskytnout jí včasnou podporu skrze práce zdravotně sociálního pracovníka (ZSP) a navázat ji do vhodných následných služeb v terénu. Péče ZSP je indikována zdravotnickým personálem na základě jasně definovaných indikačních kritérií.

Realizátoři projektu: Nadace Sirius a Ústecký kraj

	Fáze 1	Fáze 2
Doba realizace	od 1. 1. 2024 do 31. 1. 2025	od 1. 2. 2025 do 31. 1. 2026
Působnost	3 porodnice (Děčín, Ústí nad Labem a Most)	8 porodnic (Ústí nad Labem, Děčín, Teplice, Most, Chomutov, Litoměřice, Kadaň a Roudnice nad Labem)
Partneři	Krajská zdravotní, a.s. (3 porodnice)	Krajská zdravotní, a.s. (6 porodnic) Nemocnice Kadaň s.r.o. (1 porodnice) Nemocnice Roudnice nad Labem, s.r.o. (1 porodnice)

Projekt „Podpora zdravotně sociálních pracovníků při péči o ohrožené dítě a oslabenou rodinu v porodnici“ byl v druhé fázi schválen správním radou Nadace Sirius dne 2.3.2025 a Radou Ústeckého kraje dne 28.1.2025 usnesením č. 250/8R/2025.

2. Východiska projektu

V ČR dlouhodobě selháváme ve včasné detekci ohrožených dětí, nalézáme je v době, kdy už je v rodině problémů příliš mnoho.

V systému jsou jen dva záchytné momenty, kde lze ohrožené dítě hledat:

- porodnice (porod)
- první třída základní školy (nástup do školy)

Největší efekt má včasná podpora v raném věku dítěte:

- čím dříve začneme problém řešit, tím méně úsilí nás to stojí
- čím blíže k narození dítěte, tím menší dopady na dítě v budoucnu

Důvody, proč jsme se tématu **detekce ohrožených dětí v porodnicích** začali věnovat:

- Snadná identifikace dítěte v riziku ohrožení ve zdravotnickém zařízení
- Nastávající mateřství může být šancí na změnu dosavadních návyků
- Pozice ZSP již existuje
- Pozice ZSP může připravit prostředí pro změny
- Vhodné politické prostředí

3. Cíle projektu

Hlavním cílem projektu je využití existující pozice zdravotně sociálního pracovníka na gynekologicko-porodnickém oddělení nemocnice pro včasnou detekci ohrožených dětí, ověření definovaného procesu detekce a intervence v praxi na vybrané cílové skupině, tj. rizikové matky (rodičky), u kterých je zvýšená pravděpodobnost selhání v rodičovských kompetencích.

Dílčí cíle druhé fáze projektu:

- pokračování pilotu ve třech stávajících porodnicích
- nasměrování projektu do dalších pěti porodnic
- aktualizace výstupů a sběr dat
- nastavení spolupráce a komunikace s OSPOD
- příprava pro systémové změny

4. Harmonogram projektu, partneři a spolupracující subjekty

Projekt byl realizován v období od 1. 1. 2025 do 31. 1. 2026. Harmonogram projektu byl dodržen. Do projektu byli zapojeni partneři: Ústecký kraj (Odbor zdravotnictví „OZDR“, Odbor sociálních služeb krajského úřadu „OSOC“), Krajská zdravotní, a. s., a dva soukromé subjekty Nemocnice Kadaň s.r.o. a Nemocnice Roudnice nad Labem, s.r.o. Spolupráce byla navázána se zástupci OSPOD na jednotlivých ORP, s poskytovateli zdravotních i sociálních služeb v regionu, se soudkyní opatrovnického soudu a soudní sociální pracovnící okresního soudu v Teplicích. Nadále byla udržována a posilována spolupráce se zástupci Krajského soudu v Ústí nad Labem a s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP).

5. Průběh realizace, klíčové aktivity

Vývoj projektu v porodnicích v roce 2025:

A. VČASNÁ DETEKCE V PORODNICI, VČASNÁ INTERVENCE, SBĚR DAT

Od 1.4. projekt pokračoval v rozsahu detekce oslabené rodiny a ohroženého dítěte v porodnici, byly prováděny cílené intervence u rodiček po porodu, pokračoval sběr dat o cílové skupině a sběr výkazů práce ZSP ve všech 8 porodnicích Ústeckého kraje. Celkem bylo od 1.4.2025 do 31.12.2025 detekováno 215 rodiček. Data byla seříděna a analyzována do samostatného dokumentu.

nemocnice	počet rizikových porodů (4-12/2025)	počet porodů celkem (4-12/2025)	% výskytu
Ústí nad Labem	82	694	11,82
Děčín	21	297	7,07
Teplice	33	653	5,05
Most	34	558	6,09
Chomutov	16	373	4,29
Litoměřice	7	447	1,57
Kadaň	20	332	6,02
Roudnice nad Labem	2	400	0,50
celkem	215	3 754	5,73

B. AKTUALIZACE METODIKY

Aktualizovala se příručka pro ZSP v porodnici. V průběhu roku se tvořila kapitola do příručky ohledně dětí nalezených v babyboxech a opuštěných v porodnici, probíhaly konzultace, ladila se terminologie, uskutečňovala se mezioborová spolupráce (MZd, MPSV, soud, matřička, OSPOD, dětské oddělení, právníci, aj.). V této souvislosti byl vytvořen návrh dotazníku ohledně postupů při vyzvednutí dítěte z babyboxu a odeslán přes MZd na všechny poskytovatele babyboxů v ČR. Výsledky jsou k dispozici v samostatném dokumentu.

C. STANDARDIZACE PROCESŮ V NEMOCNICÍCH

Uspořádali jsme 5 případových seminářů pro ZSP (témata: romská žena, rodička/matka z azylového domu, SAS, se závislostí, v domácím násilí, s perinatální ztrátou), vidíme velký posun v myšlení ZSP a jejich názoru na situaci rizikových žen. Postupně v průběhu roku docházelo ve všech porodnicích k optimalizování postupů v souladu s příručkou ve vztahu k detekci rizikových maminek, spolupráce sociálního a zdravotního úseku, oznamování na OSPOD či policii a předávání maminek do navazujících služeb. Nadále zaznamenáváme nedostatky, popsáno níže. Přesto nastal bod zlomu ve vnímání ZSP a jejich zapojení. Průběžně jsme investovali energii do vzájemného propojování ZSP v porodnicích s lokálními poskytovateli služeb, kteří se specializují na rodiny s malými dětmi a mají zájem přebírat matky přímo v porodnici do své návazné péče.

D. ODBORNÁ PROPAGACE

Účastnili jsme se s tématem projektu 2 konferencí:

- a) 26.11. Účast na celostátní konferenci s názvem VI. Oborové setkání zdravotně sociálních pracovníků ČR na půdě Fakulty sociálních studií Ostravské univerzity, téma: Možnosti a limity mezioborové spolupráce, příspěvek zařazen do tematického workshopu: Zdravotně sociální práce v porodnici v kontextu péče o ohrožené děti.
- b) 18.10. Účast na VIII. kongresu České komory porodních asistentek: Inovativní změny v porodní asistenci, Lékařská fakulta, Ostravská univerzita, prezentace: Spolupráce porodní asistentky a zdravotně-sociálního pracovníka v porodnici při péči o matku a dítě.

Zvýšilo se odborné povědomí o projektu: pravidelně probíhal reporting směrem k MZd a MPSV, téma bylo prezentováno na krajských úřadech (OZDR a OSOC Ústeckého kraje, Moravskoslezského kraje), na setkání členů Platformy pro včasnou péči, na setkání univerzit s oborem ZSP (Ostrava, Pardubice, Jihlava, Zlín, České Budějovice), vedoucím OSPOD krajů Ústeckého a Moravskoslezského, zástupcům Magistrátu města Děčín (Koordinační skupina Rodiny, děti a mládež komunitního plánování), lokálním poskytovatelům služeb v regionu.

E. MEDIÁLNÍ PROPAGACE

- Dne 15.10. Nemocnici Most navštívila první dáma České republiky, paní Eva Pavlová, která projekt podpořila, návštěva vzbudila pozitivní zájem médií o celý projekt.
- Dne 4.11. vyšel článek – rozhovor Platformy pro včasnou péči o našem projektu: <https://vcasnapece.cz/2025/10/30/zdravotne-socialni-pracovnici-v-porodnicich-projekt-nadace-sirius-ukazuje-jak-podporit-ohrozene-matky-a-novorozence/>

F. SPOLUPRÁCE S UNIVERZITAMI

Zahájili jsme spolupráci s univerzitou v Pardubicích (Katedra porodní asistence, perioperační péče a zdravotně sociální péče) na analýze anonymizovaných dat o zachycených rizikových rodičkách. Zahájili jsme spolupráci s univerzitou v Ústí nad Labem (Katedra sociální práce) ohledně sledování dopadů intervencí na cílovou skupinu – samostatný projekt nadace.

G. ZASEDÁNÍ MEZIRESORTNÍ PRACOVNÍ SKUPINY

Uskutečnili jsme tři setkání meziresortní pracovní skupiny (15.4., 29.5., 3.12.), jejímž cílem bylo zajistit vzájemnou informovanost o obdobných projektech, vytvořit popis možností efektivní spolupráce a výměny informací mezi ZSP v porodnici a OSPOD, výstupy:

- Byl vytvořen a odsouhlasen strukturovaný formulář návrhu oznámení nemocnice na OSPOD podle § 10 odst. 4 zákona o SPOD pro ZSP na porodnici, který obsahuje všechny podstatné informace, které ZSP může u rodičky/matky zjistit. Byl předán všem ZSP jako doporučený strukturovaný materiál pro sběr informací z porodnice. Byl zveřejněn jako příloha metodické příručky pro ZSP.
- Byly představeny výsledky dotazníkového šetření OSPOD k oznámení ze zdravotnických zařízení o prošetření dle § 10 zákona č. 359/1999 Sb. Proběhla diskuze nad evidencí oznámení a zjištěnými výstupy.
- Byla diskutována problematika umístění dítěte do babyboxu, kooperace všech složek (nemocnice, OSPOD, matrika a soud) u dítěte „nalezeného“ a dítěte „opuštěného“.
- Proběhla výměna informací o aktuálně probíhajících projektech v Ústeckém kraji, které se týkají rodičů s oslabenými rodičovskými kompetencemi (domácí násilí, adiktologie, lokální iniciativy).

H. ROZŠÍŘENÍ PROJEKTU NA FAKULTNÍ ÚROVEŇ

Projekt byl rozšířen do Fakultní nemocnice Ostrava od 1.10. a byla navázána spolupráce s Moravskoslezským krajem. V listopadu 2025 byl odeslán podklad implementace projektu v Moravskoslezském kraji pro OZDR KÚ MSK, uvedeny scénáře možné spolupráce nadace s krajem, nemocnicemi a rozdělení rolí.

6. Zhodnocení výstupů projektu

číslo	výstup	komentář k výstupům
V1	Analýza sběru dat o cílové skupině a činnosti ZSP	<ul style="list-style-type: none"> • Uskutečnil se sběr dat pro potřeby analýzy o rizikových matkách (rodičkách) hospitalizovaných na gynekologicko-porodnickém oddělení nemocnic, sběr informací sloužil pro mapování náročnosti povolání ZSP, k popisu četnosti výskytu rizikových situací u rodiček, jejich kombinace a provázanost. Dokument: Analýza dat z činnosti ZSP v porodnicích Ústeckého kraje.
V2	Aktualizace metodické příručky pro ZSP v porodnicích, včetně příloh	<ul style="list-style-type: none"> • Proběhla aktualizace Metodické příručky pro ZSP v porodnicích, včetně příloh, dle připomínek a komentářů odborníků. • Dle požadavku MZd byla zpracována kapitola o dětech nalezených (v babyboxu) a odložených (v porodnici), uvedený materiál byl meziresortně připomínkován (konzultace MZd, MPSV, soud, matrika, OSPOD, úřady, dětské oddělení nemocnice, právník) a zařazen do Metodické příručky pro ZSP v porodnicích. V této souvislosti bylo doplněno také právní doporučení pro praxi. • Proběhl sběr dotazníků od nemocnic s babyboxy (okolo 90 v ČR), nadací byl připraven dotazník ohledně postupů při vyvednutí dítěte z babyboxu, odeslání na nemocnice proběhlo přes MZd. Dokument: Výsledky dotazníkového šetření poskytovatelů zdravotních služeb při vyvednutí dítěte z babyboxu.
V3	Podpůrný podklad pro rodiče po porodu	<ul style="list-style-type: none"> • Vypracovali jsme pro náš portál Šance dětem Podpůrný podklad pro nastávající rodiče, co vyřídit před porodem a co po porodu. Zde: https://sancedetem.cz/co-zaridit-pred-porodem-po-nem-kompletni-pruvodce-krok-za-krokem
V4	Podpůrné šablony pro výměnu informací mezi ZSP a OSPOD	<ul style="list-style-type: none"> • Do příloh Metodické příručky pro ZSP v porodnicích byl zařazen strukturovaný formulář návrhu oznámení nemocnice na OSPOD podle § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb.
V5	Čtvrtletní reporty o stavu projektu (4x)	<ul style="list-style-type: none"> • Každé čtvrtletí byl vytvořen report o stavu projektu pro management Krajské zdravotní, a. s., Nemocnice Kadaň s.r.o., Nemocnice Roudnice nad Labem, s.r.o., report byl dále zaslán na vědomí vedoucím OZDR a OSOC, hlavním sestřám a ZSP příslušných nemocnic.
V6	Závěrečné zhodnocení projektu, shrnutí, interní revize, doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Pro každou nemocnici bylo připraveno závěrečné zhodnocení projektu. • Pro kraj bylo vypracována závěrečná zpráva. • Navíc: Všechna pracoviště OSPOD v kraji byla na jaře požádána o vyplnění krátkého dotazníku. Účelem uvedeného dotazníku bylo reflektovat situaci, zda zdravotnická zařízení oznamují

		<p>případy pracovníkům OSPOD, kolik z toho tvoří porodnice a jednak situaci, kolik z těchto oznámení je skutečně posouzeno jako ohrožení dítěte, případně v kolika případech dojde až k odebrání dítěte. Dotazník vyplnilo všech 16 ORP, přičemž 1 úřad nevyplnil konkrétní čísla, protože evidenci dle jeho sdělení nevede. Odpovědi byly zpracovány do stručného pracovního materiálu: Výsledky dotazníkového šetření OSPOD k oznámení ze zdravotnických zařízení o prošetření dle § 10 zákona č. 359/1999 Sb.</p>
--	--	---

7. Zhodnocení cílů projektu

Co se podařilo, k čemu jsme směřovali (dosažení cílů):

- Podařilo se využít pozici ZSP v nemocnici pro včasnou detekci ohroženého dítěte a oslabené rodiny, poskytnutí intervence a podpory přes ZSP, navázání do služeb.
- Podařilo se nastavit systém zachytu ohroženého dítěte a oslabené rodiny na úrovni porodnice s využitím role ZSP ve všech nemocnicích Ústeckého kraje. Postupy v nemocnicích se standardizovaly.
- Prostřednictvím 5 případových seminářů se zvýšila podpora ZSP v porodnicích Ústeckého kraje, došlo ke sdílení dobré praxe mezi ZSP a regionálními organizacemi.
- Vytvořily se podpůrné materiály (Podpůrný podklad pro nastávající rodiče), souhrnné materiály pro potřeby OSPOD, kraje a MZd (Výsledky dotazníkového šetření OSPOD k oznámení ze zdravotnických zařízení o prošetření dle § 10 zákona č. 359/1999 Sb., Výsledky dotazníkového šetření poskytovatelů zdravotních služeb při vyzvednutí dítěte z babyboxu).
- Pokračoval monitoring činnosti ZSP v porodnici, pokračoval sběr dat o cílové skupině a činnosti ZSP, vytvořila se Analýza sběru dat o cílové skupině a činnosti ZSP.
- Pokračovala revize příručky dle doporučení příslušných zainteresovaných subjektů, proběhla aktualizace metodické příručky pro ZSP v porodnicích a její doplnění.
- Podařilo se šířit výstupy projektu mezi pracovníky OSPOD, šířit osvětu o rolích a kompetencích ZSP v porodnicích. Společně s OSPOD byl sestaven popis možností efektivní spolupráce a výměny informací mezi ZSP v porodnici a OSPOD (Strukturovaný formulář návrhu oznámení nemocnice na OSPOD podle § 10 odst. 4 zákona o SPOD).
- Byla zahájena příprava argumentačního a metodologického základu pro ukotvení činnosti ZSP pro práci s rodinou v systému.
- Posílil se význam sociální práce ve zdravotnických zařízeních a její postavení mezi klinickými obory v medicíně, posílila se pozice ZSP v mezioborovém prostředí zdravotních služeb.

Veškerá **rizika**, která byla popsána v projektovém záměru, byla ošetřena v průběhu projektu a došlo k jejich odstranění nebo minimalizaci. Nepříznivé situace se podařilo zvládnout díky spolupráci s Krajským úřadem Ústeckého kraje, Odborem zdravotnictví, za jehož účasti probíhala jednání a koordinační setkání.

Na čem potřebujeme ještě pracovat:

- Sociální služby nedostávají informace včas, ZSP předává rodičce kontakt na službu, ale službu nevyrozumí, zástupci služeb se nemohou dostavit na oddělení k osobnímu převzetí rodičky.
- V nemocnici Děčín se stále nevedou motivační rozhovory s každou rizikovou rodičkou, nedaří se rozhovorem provádět podrobné sociální šetření.
- Nestabilní účast na případových seminářích z důvodů nemocí, dovolených, neodkladných pracovních úkolů.
- V menších nemocnicích je jen 1 pracovnice na celou nemocnici – priority nejsou aktivní účast na projektu.
- Stále u některých ZSP trvají předsudky, demotivace, stigmatizace, např.: „matka, která se nestará o svoje dítě, si nezaslouží mít dítě u sebe“, „je lepší dítě matce odebrat, než ji pořád dávat šance“, „už má několik dětí a pořád rodí další, ačkoliv je nedokáže uživit“, „nám taky nikdo nepomohl, nedal nám nic zadarmo“, „matky rodí děti, aby měly příspěvky a mohly si koupit drogy a cigarety“.
- Neproběhlo setkání zdravotnických pracovníků za účelem seznámení s pozicí ZSP – o setkání nejví zájem, sociální práci nepovažují za důležitou, nemají volné kapacity.
- Stále existují rozdíly v postupech a přístupech zdravotnického personálu k cílové skupině (např. stanovení toxikologie u dítěte a matky, negativní reverz, propuštění dítěte až po souhlasu OSPOD, vstup návazné služby na oddělení apod.), z toho plynou také rozdíly v přístupu jednotlivých ZSP.